

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ**Α Π Ο Φ Α Σ Η****45/2025**

Η Ολομέλεια του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου, συνήλθε σε συνεδρίαση στον συνήθη γι' αυτό τόπο την 11.2.2025 και ώρα 11:00, προκειμένου να συζητήσει επί της κατωτέρω υποθέσεως. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Ευτύχιο Παλλήκαρη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Βλαβιανό (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr») και Ιωάννη Μιχελάκη. Από το μέλος Σπυρίδων Χρυσοφώτης, ο οποίος είχε κληθεί νομίμως. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ.

Αντικείμενο της συζήτησης ήταν η ενδεχόμενη παραβίαση της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας από τον ραδιοφωνικό σταθμό με τον διακριτικό τίτλο «FOCUS FM 103,6» Νομού Θεσσαλονίκης, ιδιοκτησίας της εταιρείας με την επωνυμία «ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ JDK ΙΚΕ», αναφορικά με διατάξεις περί: α) ακριβούς και αληθούς μετάδοσης των γεγονότων (με προσοχή και αίσθημα ευθύνης) και β) ελέγχου των μεταδιδόμενων πληροφοριών, στη διάρκεια της εκπομπής με παρουσιαστή τον Στέφανο Δαμιανίδη, που μεταδόθηκε στις 3.11.2021. Η υπόθεση εξετάζεται κατόπιν της με αριθμό πρωτοκόλλου 5767/3.11.2021 καταγγελίας πολίτη.

Για τον έλεγχο σχηματίστηκε ο φάκελος με αριθμό 359/22.11.2021, ο οποίος ανατέθηκε στη διοικητική υπάλληλο Μαρία Κοντογιάννη και στον ειδικό επιστήμονα νομικό Αντώνη Κεχρή. Μετά την παραίτηση και αποχώρηση από το ΕΣΡ του ως άνω ειδικού επιστήμονα, ο φάκελος επαναχρεώθηκε στην ειδική επιστήμονα-νομικό Ρέα Λαμπροπούλου. Η Διοικητική Υπάλληλος υπέβαλε την με αριθμό πρωτοκόλλου 1081/ΕΣ/7.12.2021 έκθεση καταγραφής των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Στη συνέχεια, η Ειδική Επιστήμων κατέθεσε την με αριθμό πρωτοκόλλου 25/ΕΣ/9.1.2025 νομική της εισήγηση.

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, για λογαριασμό της εγκαλουμένης εταιρείας, παρέστησαν (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr») ο πληρεξούσιος δικηγόρος της Θωμάς Καλοκύρης, ο ραδιοφωνικός παραγωγός Στέφανος Δαμιανίδης και ο δημοσιογράφος, διευθυντής σύνταξης, Νικόλαος Πετρουλάκης. Ερωτηθέντες από την Πρόεδρο, οι ανωτέρω εκπρόσωποι δήλωσαν ότι γνωρίζουν το περιεχόμενο του φακέλου, έλαβαν δε τον λόγο και ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους. Ζήτησαν στη συνέχεια -και η Ολομέλεια δέχτηκε- να τους παρασχεθεί προθεσμία για την κατάθεση εγγράφου υπομνήματος μέχρι και την 21.2.2025, ώρα 14.00 και η συζήτηση κηρύχθηκε περαιωμένη. Η εγκαλουμένη εταιρεία κατέθεσε στη Γραμματεία το με αριθμό πρωτοκόλλου 884/20.2.2025 υπόμνημα.

Την 17.3.2025 και ώρα 11.00 η Ολομέλεια συνήλθε σε διάσκεψη επί της υποθέσεως ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Δημήτριο Σταυρόπουλο, Ευτύχιο Παλλήκαρη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Βλαβιανό και Ιωάννη Μιχελάκη. Απόντα τα μέλη Σωκράτης Τσιχλιάς και Σπυρίδων Χρυσοφώτης, οι οποίοι είχαν κληθεί νομίμως. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ. Παρέστη επίσης και η ανωτέρω Εισηγήτρια, η οποία ανέπτυξε το ζήτημα προφορικά και στη συνέχεια αποχώρησε. Η Ολομέλεια, αφού ακροάσθηκε την επίμαχη ροή προγράμματος και μελέτησε το σύνολο των στοιχείων του φακέλου:

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

I. Νομικό Μέρος

1. Το ΕΣΡ είναι η αρμόδια κατά το Σύνταγμα Ανεξάρτητη Αρχή (άρθρο 15 παρ. 2) για την άσκηση του άμεσου ελέγχου του κράτους επί της ραδιοφωνίας και της τηλεοράσεως και την επιβολή των προβλεπόμενων διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων. «Ο άμεσος έλεγχος του κράτους... έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων... την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και νεότητας».

2. Κατά το άρθρο 5Α παρ. 1 του Συντάγματος: «Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων».

3. Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 1 της ΕΣΔΑ (Ν.Δ. 53/1974) -όπως έχει μεταγλωττισθεί στη δημοτική επί τη βάσει του Π.Δ. 76/2022- «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης, καθώς και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς παρέμβαση δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τα Κράτη να υποβάλλουν τις επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεόρασης σε καθεστώς αδειοδότησης».

4. Το άρθρο 19 παρ. 2 του Ν. 2462/1997 (που κυρώνει το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα) ορίζει: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του».

5. Κατά το άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που έχει νομική ισχύ επί τη βάσει της Συνθήκης της Λισαβόνας, άρθ. 6 της ΣΕΕ): «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την ανάμειξη δημοσίων αρχών και αδιακρίτως συνόρων. Η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές».

6. Το άρθρο 5 παρ. 1 του Π.Δ. 77/2003 ορίζει: «Η μετάδοση των γεγονότων πρέπει να είναι αληθής, ακριβής και όσο είναι δυνατό πλήρης. Τα γεγονότα πρέπει να παρουσιάζονται με προσοχή και αίσθημα ευθύνης, ώστε να μη δημιουργούν υπέρμετρη ελπίδα, σύγχυση ή πανικό στο κοινό». Το άρθρο 8 παρ. 1 εδ. α' του Π.Δ. 77/2003 ορίζει: «Δεν πρέπει να μεταδίδονται πληροφορίες χωρίς να έχουν ελεγχθεί».

7. Σύμφωνα με την Υπόδειξη 1/26.9.2011 το Ε.Σ.Ρ. υποδεικνύει στους δημόσιους και ιδιωτικούς ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς της χώρας όπως... μεριμνούν 1. τα δελτία ειδήσεων και οι ενημερωτικές εκπομπές να συντάσσονται με αίσθημα ευθύνης, αντικειμενικότητα και πολυμέρεια για την έγκυρη ενημέρωση του κοινού. 2. Η μετάδοση των γεγονότων να είναι αληθής, ακριβής και όσο το δυνατόν πλήρης...

8. Τέλος, κατά τα στοιχεία β' και ε' της παραγ. 1 του άρθρου 4 του Ν. 2863/2000, το Ε.Σ.Ρ ελέγχει την τήρηση των όρων και προϋποθέσεων καθώς και των εν γένει κανόνων και αρχών που προβλέπονται στην εκάστοτε ισχύουσα ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία και επιβάλλει, σε περίπτωση παραβάσεων, τις από το άρθρο 4 του Ν. 2328/1995 προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις.

Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών συνάγονται τα ακόλουθα:

Η ελευθερία της έκφρασης γνώμης συνδέεται με την ελευθερία της πληροφόρησης που αποτελεί βασική αξία της δημοκρατικής αρχής. Οι ελευθερίες του πληροφορείν και του πληροφορείσθαι αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση για την ελεύθερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου, αλλά και συστατικό στοιχείο του δημοκρατικού πολιτεύματος (ΣτΕ 1901/2014 (Ολομ), πρβλ. ΕΔΔΑ, *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, παρ. 59 β, ΕΔΔΑ, *Handyside κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, παρ. 49 και *Lingens κατά Αυστρίας*, παρ. 41-42, ΕΔΔΑ, *Centro Europa 7 S.R.L. και Di Stefano κατά Ιταλίας*, παρ. 131, ΕΔΔΑ, *Affaire Associazione Politica Nazionale Lista Marco Panella κατά Ιταλίας*, 30.11.2021, παρ. 44). Οι πάροχοι και οι προστιθέντες αυτών έχουν καθήκον να διαδίδουν πληροφορίες και ιδέες επί θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος, το καθήκον αυτό δε είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το δικαίωμα του κοινού να λαμβάνει τις συναφείς πληροφορίες και ιδέες (ΕΔΔΑ, *Axel Springer AC v. Germany*, 7.2.2012, παρ. 79, *Editorial Board of Grivna Newspaper v. Ukraine*, 16.4.2019, παρ. 85). Κατά την ΣτΕ 1227/2020 είναι μὲν δικαίωμα του καθενός να διαδίδει μέσω του Τύπου ειδήσεις, σχόλια και απόψεις, υπάρχει όμως και το δικαίωμα κάθε πολίτη να πληροφορείται και να ενημερώνεται τακτικά και ελεύθερα για κάθε εν γένει πολιτικό και κοινωνικό θέμα που τον ενδιαφέρει (σχετική και η ΣτΕ 1212/2018).

Η υποχρέωση για αντικειμενική, ακριβή και αληθή ενημέρωση καταλαμβάνει προεχόντως τις εκπομπές πολιτικού (και ευρύτερα ενημερωτικού) περιεχομένου, δηλαδή τις εκπομπές πολιτικού και κοινωνικού διαλόγου και προβληματισμού, καθώς και τα δελτία ειδήσεων (ΣτΕ 1715/2020, 27/2020, 289/2019, 253/2012).

Για να διαμορφώσουν οι πολίτες σαφή εικόνα της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας πρέπει να λαμβάνουν πληροφορίες οι οποίες να είναι αληθείς, ακριβείς, τεκμηριωμένες και μη παραποιημένες. Ψευδείς ειδήσεις είναι αυτές που περιγράφουν γεγονότα, συμβάντα, δράσεις που δεν έχουν συμβεί. Οι μεταδιδόμενες πληροφορίες πρέπει να έχουν ελεγχθεί πριν τη μετάδοση τους, σε περίπτωση δε ανακοίνωσης ανακριβούς πληροφορίας, αυτή πρέπει να διορθώνεται αμέσως στο

πλαίσιο της αυτής ή παρόμοιας εκπομπής. Ο δημοσιογράφος θεωρείται ότι ενήργησε καλόπιστα όταν έχει συλλέξει τις πληροφορίες του με δεοντολογικό τρόπο και έχει επιβεβαιώσει την ακρίβεια τους.

Κατά την απόφαση ΣτΕ 4418/2014: τα επίμαχα γεγονότα πρέπει να παρουσιάζονται με προσοχή και αίσθημα ευθύνης και να ελέγχονται πριν τη μετάδοση τους, να μη διατυπώνονται δε κρίσεις βασισμένες σε πιθανολογήσεις που εμφανίζονται υπό τη μορφή πληροφορίας, γιατί αυτή η παρουσίαση του θέματος είναι ικανή να δημιουργήσει σύγχυση και πανικό στο κοινό.

II. Πραγματικό μέρος

Από τα έγγραφα του φακέλου, την ακρόαση της επίμαχης ροής προγράμματος και τους ισχυρισμούς της εγκαλουμένης εταιρείας (προβληθέντες προφορικά και εγγράφως), προέκυψαν τα εξής:

A) Η πρωινή ενημερωτική εκπομπή σχολιασμού της υγειονομικής κυρίως επικαιρότητας που παρουσίασε ο Στέφανος Δαμιανίδης στις 3.11.2021 από ώρα 8.00' έως 11.00' μεταδόθηκε από το ρ/σ Focus 103,6 FM νομού Θεσσαλονίκης. Στη διάρκεια της μεταδίδονται επίσης συνεντεύξεις με καλεσμένα πρόσωπα και μηνύματα ακροατών. Για τη συγκεκριμένη ημερομηνία η καταγραφή του αρχείου του ΕΣΡ ξεκινά από ώρα 9.00'.

Στις 9.16' ο παρουσιαστής, συνομιλώντας με κάποιο καλεσμένο, αναφέρει: *«Να είμαστε ενωμένοι... ο στόχος δεν είναι να αντισταθούμε σε όλα τα σταλινοφασιστικά μέτρα; να πούμε όχι στον παραλογισμό των rapid test στα παιδιά; Να πούμε ότι δεν μπορούμε να ζούμε κάτω από τρομοκρατία...»*.

Στις 9.19' ο παρουσιαστής συνομιλεί με τον Α1 θέτοντας του την ερώτηση αν φταίνε οι ανεμβολίαστοι για την αύξηση του ιϊκού φορτίου. Στο διάλογο που ακολουθεί ακούγονται οι θέσεις του καλεσμένου που υποστηρίζει πως ανεμβολίαστοι και εμβολιασμένοι δεν φταίνε για τη μετάδοση της νόσου αλλά μόνο για τη βαρύτητα της νόσου αν νοσήσουν, πως οι εμβολιασμένοι θα νοσήσουν μάλλον ελαφρύτερα. Ο καλεσμένος κάνει αναφορά στις «κίτρινες κάρτες» του ΕΟΦ μέσω των οποίων συλλέγονται πληροφορίες για τις ανεπιθύμητες ενέργειες των φαρμάκων, στην φαρμακοεπαγρύπνηση, στις παρενέργειες των εμβολίων (ο καλεσμένος δηλώνει την ενόχληση του για όσους αντιτίθενται στον εμβολιασμό), στην υπερβολική χρήση

αντιβιοτικών, στην ανάγκη εξατομίκευσης κατά τη χορήγηση των φαρμάκων. Δηλώνει πως υπάρχουν φάρμακα για τον covid που θα μπορούσαν να καταστείλουν τη φλεγμονή, πως οι ηλικιωμένοι, οι παχύσαρκοι και οι έχοντες υποκείμενα νοσήματα πρέπει να εμβολιαστούν, πως δεν χρειάζεται να εμβολιαστούν οι νέοι, πως θα ακολουθήσουν και άλλες επιδημίες επειδή ο παγκόσμιος πληθυσμός έχει αυξηθεί πολύ και αποτελείται από άτομα μεγάλης ηλικίας, πως τα rapid test είναι καλά γιατί με αυτά γνωρίζει κάποιος αν μεταδίδει τη νόσο.

Στις 9.42' ο παρουσιαστής, απαντώντας σε διαμαρτυρίες ακροατών που δεν συμφωνούν με τις θέσεις του A1, τους παροτρύνει να ακούνε και την αντίθετη άποψη, να φιλτράρουν όσα ακούνε, να αποφασίζουν με βάση την ελεύθερη τους βούληση.

Στις 10.14' ο παρουσιαστής ανακοινώνει πως θα συνομιλήσει τηλεφωνικά με τον λοιμωξιολόγο-επιδημιολόγο B1¹ με τη βοήθεια της Γ1 που θα κάνει τη μετάφραση από τα αγγλικά στα ελληνικά και αντίστροφα. Ο παρουσιαστής ανακοινώνει πως πολλοί ιατροί διαφωνούν με τον B1 ο οποίος πολλές φορές υπερβάλλει για να προκαλέσει αντιδράσεις. Ακολουθεί διάλογος μεταξύ του παρουσιαστή και του B1: ο παρουσιαστής θεωρεί πως οι ανεμβολίαστοι βρίσκονται υπό διωγμό στην Ελλάδα, ρωτά δε τον συνομιλητή του πόσο σημαντικό είναι να μην υποκύψουν. Ο B1 απαντά πως το ίδιο γινόταν πριν 90 χρόνια στη ναζιστική Γερμανία, δηλώνει δε απογοητευμένος από την αντίδραση των ελληνικών αρχών.

Ο παρουσιαστής αναφέρει: «... Λέγατε εδώ στο ραδιόφωνό μας ότι οι θάνατοι θα είναι πάρα πολλοί στο μέλλον, όχι από τον covid αλλά από διάφορες άλλες αιτίες, μιλούσατε και για το εμβόλιο και το ότι οι εμβολιασμένοι θα πεθαίνουνε, δυστυχώς κύριε B1 επιβεβαιώνετε. Στην Ελλάδα το 2021 έχουμε 20 χιλιάδες θανάτους περισσότερους από

¹ Σύμφωνα με την Βικιπαίδεια, ο B1 είναι Ταϊλάνδο-Γερμανός πρώην μικροβιολόγος ο οποίος το 2020 και το 2021, εν μέσω της πανδημίας Covid-19, υποστήριξε ότι η πανδημία ήταν ψεύτικη και ότι τα εμβόλια κατά της Covid 19 επρόκειτο να αποδεκατίσουν τον παγκόσμιο πληθυσμό. Ο B1 παρήγαγε επιστημονική εργασία στους τομείς της βακτηριολογίας και της αθηροσκλήρωσης και δημοσίευσε πολλά επιστημονικά άρθρα σε αυτούς τους τομείς. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid 19, ο B1 ξεκίνησε ένα κανάλι στο YouTube μέσα από το οποίο υποστήριξε ότι ο αριθμός των θανάτων που προέρχονται από μόλυνση από τον Sars-Cov-2 είχε υπερεκτιμηθεί. Τον Νοέμβριο του 2020 ο λογαριασμός του τερματίστηκε λόγω παραβίασης των οδηγιών κοινότητας του YouTube. Ένα από τα πρώτα του βίντεο δημοσιεύτηκε στις 18 Μαρτίου 2020. Έγινε viral με 300.000 προβολές έως τις 23 Μαρτίου. Στο βίντεο προέβλεψε ότι το χειρότερο «σενάριο τρόμου» θα ήταν ένα εκατομμύριο μολύνσεις και 30 θάνατοι την ημέρα στη Γερμανία και ότι τα ποσοστά θνησιμότητας στη Βόρεια Ιταλία και την Κίνα ήταν υψηλότερα μόνο λόγω της υψηλής ατμοσφαιρικής ρύπανσης εκεί (παρόλο που η Γερμανία έχει συνήθως περισσότερους θανάτους λόγω ρύπανσης από την Ιταλία). Ο B1 υποστηρίζει ότι τα μέτρα κατά του κορονοϊού αποσκοπούν στην μείωση του παγκόσμιου πληθυσμού, ενώ θεωρεί ότι τα εμβόλια κατά της Covid -19 προκαλούν σταδιακή αποδυνάμωση του οργανισμού και εν τέλει θάνατο. Για τις απόψεις του αυτές έχει δεχθεί επικρίσεις από MME και συναδέλφους του.

ότι πέρσι και σε καμία περίπτωση δεν ευθύνεται ο covid. Θα συνεχιστεί αυτό το θανατικό;». Ο συνομιλητής απαντά ότι πράγματι επαληθεύτηκαν όσα προέβλεψε και προειδοποιεί τους Έλληνες ιατρούς ότι αν συνεχίσουν έτσι, θα εμπλακούν στο μεγαλύτερο έγκλημα κατά της ανθρωπότητας.

Ο B1 με παρεμβάσεις του παρουσιαστή και μετάφραση της κας Γ1 συνεχίζει λέγοντας: «...Όλοι στην πράξη... έχουμε αποκτήσει ανοσία ενάντια στον κορώνα..., δεν υπάρχει κανένα ρίσκο θανάτου επειδή όλοι έχουμε αποκτήσει ανοσία..., δεν υπάρχει λοιπόν κανένας λόγος να γίνουν οι εμβολιασμοί..., δεν υπάρχει κανένας λόγος, ειδικά νέοι και παιδιά, να κάνουν το εμβόλιο....Δεν υπάρχουν θάνατοι, δεν έχουν παρατηρηθεί απώλειες σε αυτές τις ηλικίες... Τα αντισώματα που φτιάχνονται, που χορηγούνται σ' εμάς από τον εμβολιασμό δεν μπορούν να προστατέψουν τον πληθυσμό γιατί εισάγονται στο αίμα, ενώ ο corona virus μπαίνει από τον αέρα, εισάγεται στους πνεύμονες....Ο εμβολιασμός είναι στη λανθασμένη πλευρά του τείχους... Ο CDC, ο Διεθνής Οργανισμός Φαρμακολογίας, είπε ότι ο εμβολιασμός δεν μπορεί να προβλέψει να παράσχει αυτά τα αντισώματα, τα σωστά δηλαδή... Δεν μπορεί να αποτρέψει τη νόσηση... Έτσι τώρα βρισκόμαστε μπροστά σε δύο απολύτως γελοία δεδομένα: Ότι δεν είναι αναγκαίος ο εμβολιασμός και ο εμβολιασμός δεν μπορεί να αποτρέψει τη νόσηση.... Ο εμβολιασμός, για να πάμε σε ένα φοβερό άλλο θέμα και δεδομένο, είναι επικίνδυνος για την ανθρώπινη υγεία, για τον άνθρωπο... Ο εμβολιασμός, έτσι όπως είναι η σημερινή κατάσταση, με τα δεδομένα που έχουμε δηλαδή στην παρούσα φάση, δεν προσφέρει κανένα κέρδος στον οργανισμό, κανένα όφελος..., προσφέρει μόνο ρίσκο...».

Αναφέροντας τις αιτίες του ρίσκου, ο B1 επισημαίνει: «Το γονίδιο του virus αυτού μπαίνει στο σύστημά μας και έτσι θα το πολεμήσει το σύστημά μας, ο οργανισμός μας δηλαδή, το ανοσοποιητικό μας σύστημα θα το αναγνωρίσει και θα το πολεμήσει....Το γονίδιο μπαίνει μέσα στο αίμα μας και εισρέει, μπαίνει στην καρδιά των κυττάρων.... Το ανοσοποιητικό σύστημα του ανθρώπου είναι σα να σκοτώνει από μόνο του, να αναγκάζεται να σκοτώσει από μόνο του... τα κύτταρά του. Τα κύτταρα και το αίμα. Λοιπόν, όταν σκοτώνει ο οργανισμός του ανθρώπου τα ίδια τα κύτταρά του, το αίμα θα σχηματίσει ογκίδια....Όγκους, θρομβώσεις. Αυτά μπορεί να έχουν σαν αποτέλεσμα να μεταφερθούν τα ογκίδια, οι θρομβώσεις στο κεφάλι, στην καρδιά, στο συκώτι. Δεν ξέρουμε ποια όργανα μπορούν να επηρεαστούν, δεν ξέρουμε πού θα χτυπηθεί ο ανθρώπινος οργανισμός. Και έτσι έχουμε πολλά φαινόμενα... Τα κύτταρα του αίματος καταστρέφονται σιγά-σιγά με αποτέλεσμα πολλοί άνθρωποι, πολλοί ασθενείς να

αιμορραγούν. Και αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. Επίσης συμβαίνει κυρίως σε νέους ανθρώπους, που τους παρατηρούμε να λιποθυμούν ή ακόμη και να πεθαίνουν, να πέφτουν αναίσθητοι, αλλά και να χάνουν τη ζωή τους εξαιτίας της όλης διεργασίας...».

Ο παρουσιαστής παρατηρεί: «...Και με μυοκαρδίτιδες, με καρδιοαγγειακά, με περικαρδίτιδες, και αυτό το οποίο είπε στο τέλος[εννοεί ο B1 ότι επί της ουσίας αιμορραγούν οι άνθρωποι, έχουμε δει πολλές φωτογραφίες με αυτούς... υπάρχουν οι μελανιές πάνω στο σώμα, σε εκτεταμένα εκζέματα τέλος πάντων, αυτά είναι αιμορραγίες οι οποίες έχουν προκληθεί από θρομβώσεις...». Ο B1 επισημαίνει πως οι ελληνικές αρχές υποχρεώνουν να εμβολιάζονται τα παιδιά, πως με τον εμβολιασμό εισάγεται κάτι στο σώμα των παιδιών που σκοπό έχει να καταστρέψει τα κύτταρα τους, πως οι ιατροί που υποχρεώνουν σε εμβολιασμό παιδιά και νέους θα έπρεπε να τιμωρηθούν (να πάνε φυλακή), πως ο εμβολιασμός μπορεί να καταλήξει σε στειρότητα.

Ακολουθώς γίνεται συζήτηση για τους λεμφαδένες. Ο B1 αναφέρει: «...Το εμβόλιο αυτό πηγαίνει στους λεμφαδένες, οι οποίοι παρομοιάζονται με ένα εργοστάσιο ανοσίας, περιέχουν τα κύτταρα ανοσίας και ελέγχουν όλη την ανοσία του οργανισμού μας. ... Ένα λεμφοκύτταρο αρχίζει να παράγει την πρωτεΐνη που είναι απαραίτητη, το αδελφό λεμφοκύτταρο θα αντιδράσει και θα αλληλοσκοτωθούν, θα αλληλοεξοντωθούν. Εμφύλια σύρραξη των λεμφαδένων...Πολλά λεμφοκύτταρα κοιμούνται τρόπον τινά στους λεμφαδένες, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι δεν είναι ετοιμοπόλεμα. Εάν λοιπόν κάποιος ιός που είναι σε ύπνωση, ξυπνήσει στον οργανισμό μας (στον οργανισμό μας υπάρχουν πάρα πολλοί ιοί που είναι σε ύπνωση), αν κάποιος ιός, όπως ο έρπης ζωστήρ... ξυπνήσει και θελήσει να πολεμήσει τον οργανισμό μας και να του κάνει κακό, είναι έτοιμα τα λεμφοκύτταρα να πολεμήσουν... Ο εμβολιασμός μπορεί να αφυπνίσει τους ιούς που κοιμούνται στον οργανισμό μας, όπως ο έρπης ζωστήρ. Αυτός όμως ο έρπης είναι ένας από τους πολλούς ιούς που κοιμούνται. Εάν ξυπνήσουν όλοι αυτοί και ο οργανισμός μας δεν είναι έτοιμος να τους αντιμετωπίσει μέσω των στρατιωτών του, δηλαδή τα λεμφοκύτταρα και τους λεμφαδένες, θα υπάρξει μόλυνση. Δεν θα είναι δυνατή ούτε η διάγνωση αλλά ούτε και η θεραπεία της μόλυνσης αυτής... Ο εμβολιασμός μπορεί να αφυπνίσει τους ιούς όπως είπαμε, τα λεμφοκύτταρα παρομοιάζονται με ελεγκτές όλων αυτών των ιών, όπως και του καρκίνου. Και σκοτώνονται άμεσα από τα λεμφοκύτταρα,... γιατί υπάρχουν σε όλους σχεδόν τους οργανισμούς. Εάν όμως αυτά δεν υπάρχουν, τα λεμφοκύτταρα δηλαδή δεν αφυπνιστούν και δεν ενεργήσουν ή εάν έχουν σκοτωθεί, τότε ο καρκίνος όπως και οι άλλοι όγκοι που

υπάρχουν, θα μεγαλώσουν, θα αυξηθούν, θα διογκωθούν...». Ο παρουσιαστής συμπεραίνει πως το εμβόλιο δημιουργεί καρκίνο: «Το εμβόλιο δημιουργεί καρκίνο..., ο εμβολιασμός μπουστάρει[booster=προάγω, ενισχύω] λίγο τον καρκίνο μέσα στον οργανισμό...».

Ο B1 συνεχίζει λέγοντας: «...Έγιναν πολλές κλινικές δοκιμές, ειδικά στην εταιρεία Pfizer, ως προς το εμβόλιο και μας είπαν ότι είναι ασφαλές και χρήσιμο, απαραίτητο. Χθες εμφανίστηκε ένα άρθρο στη British Medical Journal (Βρετανική Ιατρική Εφημερίδα) που χαίρει ιδιαίτερου διεθνούς σεβασμού... Και αναφέρεται στην εταιρεία Pfizer και ως προς τις δοκιμές που έκαναν ότι δεν ήταν αληθινές, ήτανε απατηλό το αποτέλεσμα που έδωσαν. Πρόκειται για μία έρευνα η οποία όμως θα ακολουθηθεί και από μια επίσημη έρευνα... Έχουν νούμερα ψευδή, δόθηκαν ψευδή νούμερα και υπάρχουν πολλά αντίθετα αποτελέσματα στις δοκιμές αυτές τις κλινικές που έγιναν, τα οποία ουδέποτε είδαν το φως της δημοσιότητας... Η εταιρεία που εργάζεται με την Pfizer και πραγματοποίησε τις κλινικές δοκιμές αποφάνθηκε ότι το εμβόλιο ήταν ασφαλές, ειδικά για εγκύους και παιδιά. Φυσικά τ' αποτελέσματα και όλα τα νούμερα που δόθηκαν ήταν ψευδή, και θα πρέπει οι αρχές, κυρίως οι ελληνικές - έτσι είτε ο κύριος B1 να σταματήσουν να εμβολιάζουν εγκύους και παιδιά... Όποιος γιατρός... διάβασε αυτό το άρθρο, θα πρέπει να παύσει τους εμβολιασμούς γιατί αλλιώς δεν θα του έχει κανένας εμπιστοσύνη και θα πρέπει να πληρώσει για όλες τις βλάβες που θα έχει προκαλέσει ενώπιον δικαστηρίων...».

Ο παρουσιαστής συμπεραίνει: «... Άρα έχουμε και καρκίνους, έχουμε και καρδιαγγειακά νοσήματα, όλα αυτά σε υγιείς ανθρώπους». Ερωτά: «Σε ανθρώπους οι οποίοι έχουν επιβαρυνμένο ιστορικό, για παράδειγμα θρομβοφιλία, είναι ακόμα χειρότερα; Ή για παράδειγμα προβλήματα με την καρδιά τους είναι ακόμα χειρότερα να ενεργοποιηθούν τα εμβόλια προς τη λάθος κατεύθυνση; Ή στη σκλήρυνση;». Ο B1 απαντά: «Ο εμβολιασμός... των ανθρώπων που ήδη αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα υγείας θα έπρεπε να μην γίνεται γιατί ήδη είναι επικίνδυνος για όλους, πόσο μάλλον για τους ανθρώπους αυτούς που φέρουν άλλα νοσήματα. Πιο εύκολα θα προκληθεί ο θάνατός τους, θα είναι σαν να προκαλέσουν μία έκρηξη στον εγκέφαλό τους... Ο εμβολιασμός είναι πλέον γνωστό ότι δεν εμποδίζει κάποια πληγή, κάποιο τραυματισμό. Γιατί λοιπόν να προκαλέσουμε οι ίδιοι αυτόν τον τραυματισμό στον οργανισμό μας τον ήδη επιβαρυνμένο;».

Σε ερώτηση ακροατών αν ο εμβολιασμός είναι επικίνδυνος στις μεταγγίσεις αίματος, ο B1 απαντά: «...Πιστεύω ότι οι μεταγγίσεις αίματος ανθρώπων που έχουν

εμβολιαστεί είναι πάρα πολύ επικίνδυνες, γιατί ως γνωστόν... το εμβόλιο μπαίνει στο κυκλοφορικό σύστημα, δηλαδή στο αίμα του ανθρώπου και αν μέσα σε δύο μέρες δεν γίνει αλλαγή αυτού του αίματος, δηλαδή ανανέωση, τότε θα περιέχει το αίμα ακόμη αυτό το εμβόλιο... Η Pfizer σε όλες τις δοκιμές που έκανε δεν ανέφερε ποτέ για πόσο καιρό το εμβόλιο θα βρίσκεται στο αίμα, ούτε σε ότι αφορά τις κλινικές δοκιμές που έγιναν στα ζώα. Δεν υπάρχουν δυστυχώς δεδομένα ακόμη, δεν υπάρχουν data... Και έτσι συντελείται ένα πολύ μεγάλο έγκλημα από όλη αυτή την επιχείρηση που έχει να κάνει με τον εμβολιασμό».

Ο παρουσιαστής κάνει μνεία στους ανεμβολίαστους υγειονομικούς που βρίσκονται σε ανεργία, ενώ ο B1 υποστηρίζει πως η Γερμανία είναι από τις χειρότερες χώρες στον κόσμο γιατί επαναλαμβάνει εγκλήματα που έγιναν από τη ναζιστική Γερμανία σκοπεύοντας μόνο στο κέρδος. Καταλήγει: «Είναι ξεκάθαρο ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δε θα πεθάνουν από τον corona virus. Επίσης αυτό συμβαίνει με όλους τους ιούς, κάποιοι πεθαίνουν από την επίθεση των ιών και κάποιοι επιζούν. Για τον τέτανο ας πούμε... αν εκατό άνθρωποι κολλήσουν αυτό, οι ογδόντα με ενενήντα σίγουρα θα πεθάνουν, μπορεί και οι ενενήντα στους εκατό. Όμως το ποσοστό θνησιμότητας σε αυτούς που κολλάνε τον corona virus είναι πάρα πάρα πολύ μικρό».

Η συζήτηση του παρουσιαστή με τον B1 (με μετάφραση της κας. Γ1) διήρκεσε ως τις 10.55'.

B1) Περαιτέρω από την παρακολούθηση και καταγραφή των πραγματικών περιστατικών της εκπομπής, τις θέσεις της επιστήμης και νομολογίας προκύπτουν τα ακόλουθα:

i) Δικαίωμα στην υγεία-Προσωπική αυτονομία: Δυνάμει των άρθρων 5 παρ. 2, 2 παρ. 1 του Συντάγματος και του άρθρου 2 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, το αγαθό της ανθρώπινης ζωής αναγνωρίζεται και προστατεύεται όχι μόνο ως δικαίωμα ατομικό αλλά και ως θεμελιώδης αξία των δημοκρατικών κοινωνιών καθώς η προστασία της ζωής αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας. Συναφώς, το δικαίωμα στην υγεία αναγνωρίζεται στο Σύνταγμα τόσο ως ατομικό όσο και ως κοινωνικό δικαίωμα.

Σύμφωνα με τη σκέψη 7 της απόφασης ΣτΕ 1684/2022(Ολομ.) «Ειδικότερα, ως ατομικό, το δικαίωμα στην υγεία περιλαμβάνει την προστασία της ατομικής υγείας και σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας του ατόμου από προσβολές και διακινδυνεύσεις, καθώς και την ελευθερία του αυτοκαθορισμού του, ήτοι την ελευθερία του ατόμου να αποφασίζει το ίδιο για θέματα της υγείας του. Ως κοινωνικό, το δικαίωμα στην υγεία συνίσταται στην υποχρέωση του Κράτους προς παροχή στους πολίτες υπηρεσιών υγείας

υψηλού επιπέδου και, γενικώς, στην υποχρέωσή του προς λήψη των αναγκαίων εκάστοτε θετικών μέτρων που αποβλέπουν στην προστασία της υγείας (Σ.τ.Ε. 2362/2019, 1847/2016 Ολομ. σκ. 8, 1187/2009 Ολομ. σκ. 5, 400/1986 Ολομ., Π.Ε. 229/2008 Ολομ.), έτσι ώστε να διασφαλίζεται η δημόσια υγεία, υπό την έννοια της πρόληψης των νοσημάτων και της προαγωγής της υγείας των πολιτών, στους οποίους εξ άλλου παρέχεται δικαίωμα να απαιτήσουν από το Κράτος την πραγμάτωση της αντίστοιχης υποχρεώσεώς του (Σ.τ.Ε. 622/2021, 943/2020 Ολομ., 400/1986 Ολομ.). Επομένως, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο η δημόσια υγεία, όπως είναι η κατάσταση πανδημίας λόγω της εμφάνισης ιού που διακρίνεται για την υψηλή και ταχεία μεταδοτικότητα του και την πιθανότητα προκλήσεως σοβαρών προβλημάτων υγείας στα άτομα τα οποία προσβάλλει, δημιουργώντας ακόμα και κίνδυνο για τη ζωή τους, το Κράτος, με γνώμονα την αρχή της προφυλάξεως, οφείλει να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα και απαραίτητα μέτρα για τον περιορισμό της διαδόσεως της ασθένειας, και, κατ' επέκταση, τη μείωση της πιέσεως που ασκείται επί των υπηρεσιών υγείας, έως ότου εξευρεθεί επιστημονικώς τεκμηριωμένη λύση αποτελεσματικής αντιμετώπισεώς της, οι δε πολίτες έχουν δικαίωμα να απαιτούν την πραγμάτωση της σχετικής υποχρεώσεως του Κράτους. Η καταλληλότητα και η αναγκαιότητα των μέτρων εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως είναι, ιδίως, ο τρόπος μεταδόσεως, και κρίνεται επί τη βάσει έγκυρων και τεκμηριωμένων επιστημονικών, ιατρικών και επιδημιολογικών δεδομένων»².

ii) Υποχρεωτικός εμβολιασμός-Πανδημία: Η παγκόσμια υγειονομική κρίση της πανδημίας του covid-19 αποτέλεσε ένα φαινόμενο με πολλαπλές συνέπειες σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο καθώς πολιτείες και κοινωνίες βρέθηκαν αντιμέτωπες με την αναγκαιότητα λήψης μιας σειράς πρωτόγωνων – περιοριστικών των θεμελιωδών δικαιωμάτων - μέτρων έκτακτης ανάγκης, με τις πρώτες να έχουν ως γνώμονα των ενεργειών τους τη διασφάλιση του συμφέροντος των δευτέρων. Το καίριο ερώτημα που τέθηκε, αναφορικά με τα εν λόγω μέτρα έκτακτης ανάγκης, σχετιζόταν με τον συνταγματικά ανεκτό ή μη χαρακτήρα τους, ενόψει του γεγονότος ότι ελήφθησαν προς εξυπηρέτηση σκοπού υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, ήτοι για την διασφάλιση και προστασία της δημόσιας υγείας. Ωστόσο, η

² Σύμφωνα με την απόφαση ΣτΕ 1684/2022 δεν αντίκειται στο Σύνταγμα ο υποχρεωτικός εμβολιασμός των εργαζομένων σε δομές υγείας. Κατά την ΣτΕ 1762-4/2023 δεν αντίκειται στο Σύνταγμα ο υποχρεωτικός εμβολιασμός για άτομα άνω των 60 ετών, ενώ κατά την ΣτΕ 1400/2022 είναι σύμφωνος με το Σύνταγμα ο υποχρεωτικός εμβολιασμός σε μέλη της ΕΜΑΚ(Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών που υπάγεται στο Πυροσβεστικό Σώμα)

συνταγματικότητα των μέτρων έκτακτης ανάγκης, για την διαχείριση της υγειονομικής κρίσης, δεν αναγνωρίστηκε ομόφωνα, καθώς η λήψη τους πυροδότησε έντονες αντιδράσεις. Στην προσπάθεια για διασφάλιση μιας υγιούς επανόδου στην «κανονικότητα», ως απαραίτητη προϋπόθεση θεωρήθηκε η εξεύρεση του εμβολίου κατά της νόσου covid-19 η αναγκαιότητα του οποίου έχει πυροδοτήσει κοινωνικό κυρίως σκεπτικισμό. Ο σκεπτικισμός αφορά το ερώτημα κατά πόσο η χρησιμότητα του εμβολίου υποκρύπτει μια υπερεθνική πολιτική σκοπιμότητα για άκρατο περιορισμό των θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων και ειδικότερα αν η λήψη του εμβολίου θα αποτελέσει «ισχυρή σύσταση» (οπότε θα υπάρχει ελευθερία επιλογής του εμβολιασμού) ή θα προβλεφθεί ως υποχρεωτική (οπότε θα συνδεθεί με έννομες συνέπειες σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των πολιτών)³.

Στο άρθρο 4 παρ. 3 περ. γ' iii του Ν. 4675/2020 προβλέπεται το Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών. Στο στοιχείο β' ορίζεται *«Σε περιπτώσεις εμφάνισης κινδύνου διάδοσης μεταδοτικού νοσήματος που ενδέχεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, μπορεί να επιβάλλεται, με απόφαση του Υπουργού Υγείας, μετά από γνώμη της ΕΕΔΥ, υποχρεωτικότητα του εμβολιασμού με σκοπό την αποτροπή της διάδοσης της νόσου. Με την ανωτέρω απόφαση ορίζονται η ομάδα του πληθυσμού ως προς την οποία καθίσταται υποχρεωτικός ο εμβολιασμός με καθορισμένο εμβόλιο, η τυχόν καθορισμένη περιοχή υπαγωγής στην υποχρεωτικότητα, το χρονικό διάστημα ισχύος της υποχρεωτικότητας του εμβολιασμού το οποίο πρέπει πάντοτε να αποφασίζεται ως έκτακτο και προσωρινό μέτρο προστασίας της δημόσιας υγείας για συγκεκριμένη ομάδα πληθυσμού, η ρύθμιση της διαδικασίας του εμβολιασμού και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια»*. Η υποχρεωτικότητα του εμβολιασμού (που, σύμφωνα με την ως άνω νομοθεσία, αφορά ομάδες πληθυσμού και όχι όλο τον πληθυσμό αδιακρίτως) ναι μεν περιορίζει την προσωπική αυτονομία και την ελευθερία αυτοδιάθεσης των προσώπων, συνιστά όμως ενέργεια της πολιτείας για την περιχαράκωση του υπέρτερου αγαθού της δημόσιας υγείας (που είναι στόχος δημοσίου συμφέροντος). Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λήψη του εμβολίου αποτελεί αφενός το εμβόλιο να έχει εγκριθεί για ανθρώπινη χρήση από τους αρμόδιους φορείς επί τη βάση επιστημονικά τεκμηριωμένων πορισμάτων, αφετέρου να έχει προηγηθεί έγκυρη ενημέρωση του ενδιαφερόμενου προσώπου.

³ Σεβαστή- Μαρία Καρακώστα (Δικηγόρος, ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης ΑΠΘ) «Προσωπική αυτονομία και υποχρεωτικός εμβολιασμός στον καιρό του covid-19: Νομικά και Βιοηθικά ζητήματα», dimosiodikaio.gr

Κατά τη σκέψη 12 της απόφασης ΣτΕ 1684/2022 «...Στο από 13-4-2021 έγγραφό του, με τίτλο «COVID-19 και υποχρεωτικός εμβολιασμός: Ηθικοί προβληματισμοί και επιφυλάξεις» («COVID-19 and mandatory vaccination: Ethical considerations and caveats» σε <https://apps.who.int/iris/handle/10665/340841>), ο Π.Ο.Υ. αναφέρει ότι οι κυβερνήσεις και οι θεσμοί που ασκούν πολιτικές θα πρέπει να αξιολογήσουν τους ακόλουθους προβληματισμούς και επιφυλάξεις, προτού καταστήσουν τον εμβολιασμό υποχρεωτικό: 1. Αναγκαιότητα και αναλογικότητα, 2. Επαρκείς αποδείξεις για την ασφάλεια των εμβολίων, 3. Επαρκείς αποδείξεις για την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των εμβολίων, 4. Επαρκής προμήθεια, 5. Εμπιστοσύνη του κοινού και 6. Ηθικές διαδικασίες κατά τη λήψη αποφάσεων... Εάν σημαντικοί για τη δημόσια υγεία αντικειμενικοί στόχοι δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς εντολές - για παράδειγμα, εάν σημαντικός αριθμός ατόμων μπορούν, αλλά δεν θέλουν να εμβολιασθούν και αυτό είναι πιθανόν να καταλήξει σε σημαντικούς κινδύνους - οι ανησυχίες τους θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, εάν είναι δυνατόν προληπτικώς. Εάν η αντιμετώπιση τέτοιων ανησυχιών είναι αναποτελεσματική και αυτές οι ανησυχίες παραμένουν εμπόδιο στην επίτευξη των στόχων για τη δημόσια υγεία ή και εάν τα χαμηλά ποσοστά εμβολιασμού, ελλείψει υποχρεωτικότητας, θέτουν τους άλλους σε σοβαρό κίνδυνο για σημαντική βλάβη, τότε η υποχρεωτικότητα μπορεί να θεωρηθεί «αναγκαία» για την επίτευξη των σκοπών δημόσιας υγείας... Συμπερασματικά, τα εμβόλια είναι αποτελεσματικά για την προστασία των ανθρώπων από τον covid-19, οι δε κυβερνήσεις και οι θεσμοί που χαράσσουν πολιτικές θα έπρεπε να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα για να ενθαρρύνουν τον εθελοντικό εμβολιασμό έναντι του covid-19 προτού σκεφθούν τον υποχρεωτικό εμβολιασμό. Όπως, άλλωστε, και στις άλλες πολιτικές δημόσιας υγείας, έτσι και οι αποφάσεις για υποχρεωτικό εμβολιασμό θα πρέπει να υποστηρίζονται από την καλύτερη διαθέσιμη απόδειξη και θα πρέπει να λαμβάνονται από νόμιμες υγειονομικές αρχές με τρόπο που είναι διαφανής, δίκαιος, χωρίς διακρίσεις και με τη συμβολή των θιγομένων».

iii) Αξία εμβολιασμού-Παρενέργειες-Θέσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Σύμφωνα με τις θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 31.3.2020⁴: «Τα εμβόλια κατά της νόσου Covid-19 πληρούν υψηλά πρότυπα ασφάλειας και αποτελεσματικότητας που προβλέπονται στην ΕΕ. Η Επιτροπή συνήψε αρκετές συμφωνίες προαγοράς με φορείς

⁴ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/fighting-disinformation_el
Στην αρχική σελίδα των θέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναγράφεται: «Οι ιστοσελίδες της παρούσας ενότητας δεν επικαιροποιούνται πλέον. Το περιεχόμενο μπορεί να είναι παρωχημένο και θα πρέπει να το συμβουλευστείτε γνωρίζοντας ότι αφορά αποκλειστικά το παρελθόν».

ανάπτυξης εμβολίων και εξασφάλισε επαρκείς δόσεις για τον εμβολιασμό όλων των πολιτών της Ένωσης. Όλα τα εμβόλια έχουν εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από αξιολόγηση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA-European Medicines Agency). Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα εμβόλια συμβάλλουν στην προστασία των ανθρώπων από ασθένειες και ότι, κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού, ορισμένα άτομα διαδίδουν μη επιστημονικούς ισχυρισμούς κατά των εμβολίων. Οι ισχυρισμοί αυτοί εκμεταλλεύονται τους ανθρώπινους φόβους και κινδυνεύουν να προκαλέσουν μεγάλη ζημιά στη δημόσια υγεία. Οι παραπλανητικές πληροφορίες, οι επιστημονικά αναπόδεικτες θεωρίες και οι αβάσιμοι ισχυρισμοί ότι τα εμβόλια τροποποιούν το DNA ή δηλητηριάζουν τους εμβολιαζόμενους προκαλούν επιφυλακτικότητα απέναντι στα εμβόλια και αποτρέπουν τους πολίτες από τον εμβολιασμό. Όμως η παγκόσμια ιατρική ερευνητική κοινότητα εστίασε τις προσπάθειες της στην ανάπτυξη ασφαλών, αποτελεσματικών και υψηλής ποιότητας εμβολίων με στόχο τα υποψήφια εμβόλια να υποβληθούν σε αυστηρή αξιολόγηση από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων.

Οι παρενέργειες των εμβολίων είναι συνήθως ήπιες και προσωρινές. Άλλωστε οι παρενέργειες δεν είναι φαινόμενο αποκλειστικά των εμβολίων. Και άλλα φάρμακα, όπως και τρόφιμα, είναι γνωστό ότι προκαλούν παρενέργειες, μερικές σοβαρότερες από άλλες, αλλά τις περισσότερες φορές δεν εκδηλώνεται καμία παρενέργεια. Στις σπάνιες περιπτώσεις που παρατηρηθούν παρενέργειες, είναι σχεδόν πάντα ασήμαντες και δεν διαρκούν για πολύ. Το ίδιο ισχύει και για τα εμβόλια κατά της COVID-19.... Πλήρης κατάλογος με τις πιθανές παρενέργειες διατίθεται δημοσίως για τα εμβόλια που έχουν αναπτύξει οι εταιρείες BionTech-Pfizer, Moderna, Astrazeneca και Janssen... Ακόμη κι αν εμφανιστεί ένα σύμπτωμα αμέσως μετά τον εμβολιασμό, αυτό δεν σημαίνει αυτόματα ότι προκλήθηκε από το ίδιο το εμβόλιο· μπορεί να οφείλεται σε άλλα, μη σχετικά με το εμβόλιο αίτια και η ταυτόχρονη εμφάνισή του τη στιγμή του εμβολιασμού ίσως είναι απλώς μια ατυχής σύμπτωση. Ο μόνος τρόπος να γνωρίζουμε με βεβαιότητα αν μια παρενέργεια προκλήθηκε από το εμβόλιο είναι να περιμένουμε μέχρις ότου οι επαγγελματίες της υγείας εξετάσουν προσεκτικά όλους τους εμβολιασθέντες και διαχωρίσουν τις πραγματικές περιπτώσεις εκδήλωσης παρενεργειών από τις άσχετες με το εμβόλιο περιπτώσεις...⁵ Η διαδικασία έγκρισης

⁵ Σύμφωνα με την ιστοσελίδα <https://www.dnews.gr/eidhseis/ygeia/461615/ti-apokalyptei-i-megalyteri-erevna-gia-tis-parenergeies-ton-emvolion-covid> που επικαλείται ως πηγή την medicalxpress.com και φέρει τίτλο «Τι αποκαλύπτει η μεγαλύτερη έρευνα για τις παρενέργειες των εμβολίων Covid» (20.2.2024): «Περισσότερα από 13,5 δισεκατομμύρια δόσεις εμβολίων Covid έχουν

του εμβολίου είναι τόσο σχολαστική όσο και διαφανής. Τα εμβόλια κατά της COVID-19, όπως και κάθε άλλο εμβόλιο, πρέπει να ολοκληρώνουν τρία στάδια κλινικών δοκιμών και να πληρούν υψηλά πρότυπα προτού ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων (EMA) εκδώσει θετική επιστημονική σύσταση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα εγκρίνει για δημόσια χρήση. Οι φαρμακευτικές εταιρείες διενεργούν τις εν λόγω κλινικές δοκιμές, σύμφωνα με τα πρότυπα που έχει θεσπίσει ο EMA για την επαλήθευση των αποτελεσμάτων των φαρμάκων που υποβάλλονται σε δοκιμές και για την προστασία της υγείας των συμμετεχόντων σ' αυτές... Δεν θυσιάζεται η ποιότητα για λόγους επιτάχυνσης της διαδικασίας...

Οι φαρμακευτικές εταιρείες είναι υπεύθυνες για τις παρενέργειες των εμβολίων που αγοράζονται στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τα εμβόλια. Η ευθύνη για τα προϊόντα ανήκει πάντα στην εταιρεία που είναι κάτοχος της άδειας κυκλοφορίας τους στην αγορά. Οι εταιρείες είναι υπεύθυνες για την ασφάλεια των προϊόντων τους και έχουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις, όπως να εφαρμόζουν πλήρες σχέδιο παρακολούθησης των κινδύνων, να αναφέρουν τυχόν παρενέργειες του προϊόντος και να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα παρακολούθησης... Οι ισχυρισμοί ότι οι συμβάσεις τις οποίες διαπραγματεύθηκε η Επιτροπή απαλλάσσουν τους παρασκευαστές εμβολίων από τις ευθύνες τους για τυχόν παρενέργειες είναι απλώς ψευδείς...»⁶.

χορηγηθεί παγκοσμίως τα τελευταία τρία χρόνια, σώζοντας πάνω από 1 εκατομμύριο ζωές μόνο στην Ευρώπη. Παρόλα αυτά, ένα μικρό ποσοστό ανθρώπων που εμβολιάστηκαν εμφάνισαν σημαντικές παρενέργειες, πυροδοτώντας συζητήσεις σχετικά με το αν τα οφέλη από το εμβόλιο υπερβαίνουν το ρίσκο τους... Η νέα έρευνα από το Παγκόσμιο Δίκτυο Δεδομένων για τα Εμβόλια - που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Vaccine - εστίασε σε 13 ιατρικές καταστάσεις που η ομάδα θεώρησε ως «ανεπιθύμητες ενέργειες» μεταξύ 99 εκατομμυρίων εμβολιασμένων ατόμων σε οκτώ χώρες, με στόχο τον εντοπισμό περιστατικών που εμφανίστηκαν συχνότερα του αναμενόμενου μετά τον εμβολιασμό... Η μυοκαρδίτιδα - ή αλλιώς φλεγμονή του καρδιακού μυός - εντοπίστηκε σταθερά μετά από την πρώτη, δεύτερη αλλά και τρίτη δόση εμβολίων mRNA, σύμφωνα με τη μελέτη... Η πρώτη και η τέταρτη δόση του ίδιου εμβολίου (Moderna) συνδέθηκε επίσης με αυξημένη εμφάνιση περικαρδίτιδας... Οι ερευνητές διαπίστωσαν, παράλληλα, μια στατιστικά σημαντική αύξηση των περιπτώσεων εμφάνισης συνδρόμου Guillain-Barre... Το ίδιο εμβόλιο (AstraZeneca) συνδέθηκε με σημαντική αύξηση περιστατικών εγκεφαλικής φλεβικής θρόμβωσης, ενός τύπου θρόμβου αίματος στον εγκέφαλο... Η μυοκαρδίτιδα συνδέθηκε επίσης με την τρίτη δόση AstraZeneca σε ορισμένους... Στη μελέτη εντοπίστηκαν ακόμη ενδείξεις για σύνδεση των εμβολίων τύπου AstraZeneca με εμφάνιση εγκάρσιας μυελίτιδας - ή αλλιώς φλεγμονής του νωτιαίου μυελού. Το ίδιο ισχύει και για την οξεία διάχυτη εγκεφαλομυελίτιδα - φλεγμονή και οίδημα στον εγκέφαλο και τον νωτιαίο μυελό - μετά από εμβόλια τόσο ιού-φορέα όσο και mRNA...».

⁶ Σχετικά δημοσιεύματα για τον εμβολιασμό κατά της νόσου covid-19 και τις παρενέργειες εξ αυτού:
-Δελτίο Τύπου Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου για τους υποχρεωτικούς εμβολιασμούς της 27.8.2021,
-Άρθρο Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ-ΓΝΑ «Αλεξάνδρα» με θέμα «Η σημασία του εμβολιασμού για την covid-19 -νέοτερα δεδομένα από το ECDC» της 13.11.2023,
-Άρθρο του επίτιμου διδάκτορα Ιατρικής Σχολής της Σχολής Επιστημών Υγείας με θέμα «Τα εμβόλια για τον κορονοϊό έχουν ελάχιστες παρενέργειες» της 22.1.2024,
-Άρθρο της εφημερίδας «Καθημερινή» με τίτλο «Κορονοϊός: Έκθεση του ΕΟΦ για τις παρενέργειες των εμβολίων κατά της covid-19» της 24.4.2023[Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ],

B2) Στη διάρκεια της ραδιοφωνικής εκπομπής που παρουσίασε ο Σ. Δαμιανίδης στις 3.11.2021 ο παρουσιαστής συνομίλησε τηλεφωνικά με τον μικροβιολόγο B1 (με τη βοήθεια μεταφράστριας).

Σύμφωνα με τα Ellinika Hoaxes που είναι πιστοποιημένος οργανισμός κατάρριψης αναληθών δημοσιευμάτων προερχόμενων από κάθε πηγή ενημέρωσης⁷, οι θέσεις του συγκεκριμένου επιστήμονα αναφορικά με την πανδημία covid-19 έχουν δεχθεί εκτενή κριτική από πολλούς ειδικούς ερευνητές και ελεγκτές γεγονότων. Χαρακτηριστικά: *«Το Πανεπιστήμιο Johannes Gutenberg Mainz όπου ο B1 ήταν καθηγητής μέχρι και το 2012, σε δύο ανακοινώσεις, του δήλωσε πως ο B1 ήταν συνταξιοδοτημένος, προωθούσε τις σχετικές θέσεις του χωρίς να έχει έρθει πρώτα σε επικοινωνία με το πανεπιστήμιο, ενώ το ίδιο το πανεπιστήμιο θεωρούσε τις εν λόγω θέσεις παραπλανητικές και λανθασμένες»*⁸.

Ενδεικτικά,

i) στην εκπομπή μεταδόθηκε ότι τα εμβόλια κατά του κορωνοϊού δεν μπορούν να παρέχουν σχετική προστασία, καθώς τα αντισώματα βρίσκονται στο αίμα αλλά ο κορωνοϊός προκαλεί ζημιά στους πνεύμονες.

Το αληθές όμως είναι ότι *«Αποτελεί καθιερωμένο επιστημονικό δεδομένο ότι το ανοσοποιητικό σύστημα λειτουργεί και σε ιστούς εκτός του αίματος. Οι ανοσολογικοί μηχανισμοί με τους οποίους προστατεύουν τα εμβόλια κατά του κορωνοϊού είναι καλά τεκμηριωμένοι, και μελέτες σε δεκάδες εκατομμύρια άτομα επιβεβαιώνουν ότι τα εν λόγω εμβόλια παρέχουν σχεδόν απόλυτη προστασία από θάνατο λόγω COVID-19»*,

ii) στην εκπομπή μεταδόθηκε ότι τα άτομα με υποκείμενα νοσήματα δεν πρέπει να εμβολιαστούν.

-Άρθρο της εφημερίδας «το Βήμα» με τίτλο «Κορωνοϊός: Έχουν παρενέργειες τα εμβόλια; Τι είναι το σύνδρομο post-vac;» της 16.6.2023,

-Δημοσίευμα της ertnews.gr με τίτλο «Covid-19: Τι δείχνει η μεγαλύτερη έως σήμερα παγκόσμια μελέτη για τις σπάνιες παρενέργειες των εμβολίων» της 20.2.2024[Πηγή:Medicalxpress]

⁷ Τα Ellinika Hoaxes είναι μέλος του παγκόσμιου δικτύου ελέγχου γεγονότων International Fact Checking Network (IFCN) και ελέγχεται σε ετήσια βάση, σύμφωνα με τους κανόνες του IFCN, για την πολιτική ανεξαρτησία, τη διαφάνεια των πηγών, της χρηματοδότησης, της μεθοδολογίας και τη δέσμευση για ανοικτές και ειλικρινείς διορθώσεις. Επίσης, είναι μέλος του European Fact-Checking Standards Network (EFCSN), μια ένωση οργανισμών ελέγχου δεδομένων που δεσμεύονται για τα πρότυπα ανεξαρτησίας, διαφάνειας και δημοσιογραφικής ποιότητας που περιγράφονται στον Ευρωπαϊκό Κώδικα Προτύπων για τους Ανεξάρτητους Οργανισμούς Ελέγχου Γεγονότων. Επιπλέον είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Παρατηρητήριου Ψηφιακών Μέσων (EDMO) και του Ευρωπαϊκού Παρατηρητήριου κατά της Παραπληροφόρησης (SOMA).

⁸ Ellinikahoaxes.gr/2021/06/08/sucharit-bhakdi-misinformation: Ψευδείς ισχυρισμοί από το μικροβιολόγο B1 για τη χρήση τεστ και εμβολίων για την Covid-19 (8.6.2021)

Το αληθές όμως είναι ότι «Και τα 4 εγκεκριμένα εμβόλια κατά του κορωνοϊού στην ΕΕ μελετήθηκαν σε ηλικιωμένους με υποκείμενες παθήσεις, και δε βρέθηκε κανένα σχετικό πρόβλημα ασφαλείας, αλλά αντίθετα, λιγότερο έντονες παρενέργειες σε σχέση με τους νέους. Τα δεδομένα θνησιμότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο δείχνουν ότι οι μαζικοί εμβολιασμοί ανέκοψαν την αυξανόμενη τάση θανάτων των υπερηλίκων, και τη μείωσαν στα συνηθισμένα ή και λίγο χαμηλότερα επίπεδα»,

iii) στην εκπομπή μεταδόθηκε ότι με τον εμβολιασμό θα δημιουργηθούν θρομβώσεις στο κεφάλι, την καρδιά, το συκώτι με αποτέλεσμα την κατάρρευση του ανθρώπινου οργανισμού.

Το αληθές όμως είναι ότι «Η μελέτη που επικαλείται ο B1 δεν αφορούσε τα εμβόλια του κορωνοϊού, αλλά τη ζημιά που προκαλεί ο ίδιος ο κορωνοϊός, από την οποία τα εμβόλια προστατεύουν. Το εν λόγω φαινόμενο δεν αφορά τις θρομβώσεις που έχουν συνδεθεί με 2 εκ των 4 εγκεκριμένων εμβολίων. Το εμβόλιο της AstraZeneca συστήνεται για τις ομάδες όπου το ρίσκο από τη νόσηση με τον κορωνοϊό το ερχόμενο διάστημα, παραμένει υψηλότερο από το εξαιρετικά μικρό ρίσκο εμφάνισης θρόμβωσης»,

iv) στην εκπομπή μεταδόθηκε ότι δεν χρειάζεται ο εμβολιασμός καθώς δεν προστατεύει τον πληθυσμό και ότι οι εμβολιασμένοι θα πεθαίνουν.

Το αληθές όμως είναι ότι «Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων έχει δηλώσει ότι πριν την έγκριση των εμβολίων, είχαν λάβει χώρα προσπάθειες πρόκλησης του συνδρόμου σε ζώα αλλά δεν είχε παρατηρηθεί καμιά σχετική ένδειξη. Αντίστοιχα, δεν υπάρχουν τέτοιες ενδείξεις σε εμβολιασμένους που τελικά νόσησαν με τον κορωνοϊό, ή σε άτομα που πρώτα είχαν νοσήσει και μετά εμβολιάστηκαν, παρότι πλέον έχουν χορηγηθεί σχεδόν 2 δις δόσεις των εν λόγω εμβολίων διεθνώς. Τέλος, με εκτενείς μελέτες στο γενικό πληθυσμό, έχει επιβεβαιωθεί ότι τα εμβόλια παρέχουν υψηλή προστασία από βαριά νόσηση, ενώ θα συνέβαινε το αντίθετο αν παρατηρούνταν το εν λόγω σύνδρομο».

Επίσης, σύμφωνα με τα Ellinika Hoaxes της 13.1.2022⁹: «Ενδεικτικά ως προς τους προβληματικούς ισχυρισμούς του B1 για την COVID-19, το Σεπτέμβριο του 2020 είχε ισχυριστεί ότι η πανδημία είχε τελειώσει. Στην πραγματικότητα, ακολούθησαν ακόμη πιο θανατηφόρα κύματα της COVID-19, που στην πορεία μπόρεσαν να εξομαλυνθούν πρωτίστως μέσω του μαζικού εμβολιασμού. Μετά την έναρξη των εμβολιασμών, όπως

⁹Ellinikahoaxes.gr/2022/01/18/autopsies-covid19-vaccination-cause-of-death-pseudoscience/:

Νεκροψίες σε 15 εμβολιασμένους δεν στοιχειοθέτησαν ότι ο εμβολιασμός κατά της covid-19 αποτέλεσε την αιτία θανάτου

και στα παρόντα δημοσιεύματα, ο B1 δήλωνε ότι αυτοί δε μπορούσαν να προστατέψουν ουσιαστικά τον οργανισμό από την COVID-19, αλλά του προκαλούσαν γενικευμένη ζημιά, σε αντίθεση με τον ιό. Στην πραγματικότητα, έπειτα από εκτενέστατες μελέτες ανά τον κόσμο, έχει επαληθευτεί ακριβώς το αντίθετο, συγκεκριμένα ότι η προστασία του εμβολιασμού από βαριά COVID-19 γενικά είναι πολύ υψηλή και παραμένει σχεδόν σταθερή, οι επικίνδυνες παρενέργειες του εμβολιασμού είναι ελάχιστες και από πολύ έως εξαιρετικά σπάνιες, ενώ η νόσηση COVID-19 είναι που μπορεί να βλάψει τα περισσότερα όργανα του σώματος, και συχνά προκαλεί χρόνια προβλήματα υγείας στους επιζώντες της».

Παρατίθεται και η σκέψη 18 της ΣτΕ 1684/2022(Ολομ.) σύμφωνα με την οποία «Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων προέβη, σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανονισμών 762/2004 και 507/2006... σε αυστηρό έλεγχο των εμβολίων κατά του κορωνοϊού covid-19... χωρίς να παραλειφθεί καμία από τις φάσεις επαλήθευσης της αποτελεσματικότητας και της ασφάλειας που απαιτούνται για την αδειοδότηση ενός φαρμάκου, με σκοπό να εγγυηθεί ότι αυτά ανταποκρίνονται στα ευρωπαϊκά πρότυπα ασφάλειας, αποτελεσματικότητας και ποιότητας και ότι είναι παρασκευασμένα και ελεγμένα σε πιστοποιημένα εργαστήρια. Οι δε άδειες κυκλοφορίας υπό αίρεση, τις οποίες τα εγκεκριμένα εμβόλια αυτά έχουν λάβει, βάσει της διαγραφόμενης από τις ανωτέρω διατάξεις διαδικασίας, η οποία δεν επινοήθηκε *ad hoc* για την αντιμετώπιση της τρέχουσας επιδημικής έξαρσης του νέου κορωνοϊού covid- 19, τελούν υπό καθεστώς αυστηρών εγγυήσεων και συνδέονται με συγκεκριμένες υποχρεώσεις των κατόχων τους και δεν είναι ούτε προσωρινές, ούτε άδειες χρήσης έκτακτης ανάγκης (άδειες μη εγκεκριμένων εμβολίων), που κατά τις ανωτέρω διατάξεις χορηγούνται όταν δεν έχουν υποβληθεί εκτενή προκλινικά ή φαρμακευτικά δεδομένα, αλλά χορηγούνται, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, όταν υπάρχουν επαρκή αλλά όχι εκτενή κλινικά δεδομένα, υπό τις ακόλουθες τέσσερις αυστηρές προϋποθέσεις: α) ότι η σχέση κινδύνου-οφέλους του φαρμάκου είναι θετική, β) ότι ο αιτών την άδεια θα υποβάλει εκτενή κλινικά στοιχεία, γ) ότι καλύπτονται ανικανοποίητες ιατρικές ανάγκες και δ) ότι το όφελος για τη δημόσια υγεία από την άμεση διάθεση στην αγορά του συγκεκριμένου φαρμάκου υπερτερούν του κινδύνου που οφείλεται στο ότι απαιτούνται συμπληρωματικά στοιχεία (άρθρο 4 Κανονισμού 507/2006). Επομένως, τα εμβόλια αυτά δεν είναι πειραματικά ή δοκιμαστικά (πρβ. Conseil d' Etat, απόφαση 455623/30-8-2021).... Περαιτέρω, τα πορίσματα της ιατρικής κοινότητας που είχε υπ' όψιν ο νομοθέτης κατά τον κρίσιμο χρόνο ψηφίσεως του επίδικου μέτρου, όπως είναι

δημοσιευμένα από τον ΕΟΔΥ και άλλους επίσημους φορείς, τεκμηριώνουν ότι ο εμβολιασμός μειώνει τη μεταδοτικότητα και τη σοβαρότητα της νόσησης και ότι τα πιθανά οφέλη για τη δημόσια υγεία από τον εμβολιασμό υπερτερούν των τυχόν ανεπιθύμητων παρενεργειών, τόσο σε επίπεδο ατόμου όσο και σε επίπεδο γενικού πληθυσμού... Από τα παραπάνω συνάγεται ότι - με βάση τα δεδομένα που ίσχυαν κατά τον χρόνο που θεσπίστηκε το επίδικο μέτρο - τα εμβόλια κατά του κορωνοϊού είναι αποτελεσματικά, υπό την έννοια ότι η ολοκλήρωση του εμβολιαστικού κύκλου προστατεύει τον άνθρωπο από τη νόσηση και, πάντως, από τη βαριά νόσηση με covid-19...».

ν) στην εκπομπή μεταδόθηκε ότι όλοι έχουν αποκτήσει ανοσία κατά του κορωνοϊού και δεν υπάρχει κανένα ρίσκο θανάτου.

Το αληθές όμως είναι (σύμφωνα με τις θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης) ότι η φυσική ανοσία στη νόσο covid-19 μετά τη λοίμωξη είναι προσωρινή: οι περισσότερες εκτιμήσεις δείχνουν ότι κάποιος που μολύνθηκε από την covid-19 και ανάρρωσε έχει φυσική ανοσία για περίπου έξι με οκτώ μήνες.

vi) Πέραν των ανωτέρω, στην εκπομπή μεταδόθηκαν θέσεις σχετικά με πρόκληση κινδύνου ζωής σε καρκινοπαθείς που τυχόν θα εμβολιαστούν κατά της νόσου covid-19 καθώς και σε όσους κάνουν μεταγγίσεις αίματος.

Γ) Επί τη βάσει των ανωτέρω, στη διάρκεια της υπό έλεγχο εκπομπής της 3.11.2021: Λαμβάνοντας υπόψη ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 του Ν. 3418/2005 (Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας) «Ο ιατρός...ασκεί το έργο του σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και πρέπει, κατά την άσκηση του επαγγέλματος του, να αποφεύγει κάθε πράξη ή παράλειψη η οποία μπορεί ... να κλονίσει την πίστη του κοινού προς το ιατρικό επάγγελμα», τότε οι ιατροί που καλούνται να διατυπώσουν επιστημονικές απόψεις μέσω μιας δημόσιας συχνότητας οφείλουν να τηρούν την ισχύουσα νομοθεσία, ήτοι, ενδεικτικά, να ακολουθούν τις κατευθύνσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, να τηρούν τους Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τους κανόνες των αναγνωρισμένων και πιστοποιημένων ευρωπαϊκών φορέων υγείας, τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας. Εξάλλου κατά το άρθρο 17 παρ. 10 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας «Δεν επιτρέπεται η δια των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης έκφραση απόψεων που μπορούν να προκαλέσουν σύγχυση ή παραπλάνηση του κοινού για θέματα υγείας...».

Το ως άνω άρθρο 17 παρ. 10 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας συνάδει με το άρθρο 5 παρ. 1 του Π.Δ. 77/2003 σύμφωνα με το οποίο *«Η μετάδοση των γεγονότων πρέπει να είναι αληθής, ακριβής και όσο είναι δυνατό πλήρης. Τα γεγονότα πρέπει να παρουσιάζονται με προσοχή και αίσθημα ευθύνης, ώστε να μη δημιουργούν υπέρμετρη ελπίδα, σύγχυση ή πανικό στο κοινό»*.

Στη διάρκεια της υπό έλεγχο εκπομπής της 3.11.2021 μεταδόθηκε συνέντευξη του παρουσιαστή με τον ιατρό Β1 του οποίου οι απόψεις είναι αμφιλεγόμενες, αμφισβητούμενες επιστημονικά, έχουν κριθεί δε από πιστοποιημένους φορείς κατάρριψης αναληθών πληροφοριών ως παραπλανητικές και λανθασμένες (ψευδοεπιστημονικές). Επίσης οι επίσημες θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2020 σχετικά με την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης συνηγορούν στην άποψη αυτή.

Παρόλο που η ελευθερία της επιστημονικής γνώμης είναι σεβαστή και δεν επιτρέπονται δυσμενείς συνέπειες κατά την υποστήριξη μιας επιστημονικής γνώμης, αυτή η γνώμη κρίνεται στη βάση της επιστημονικής ικανότητας και κατάρτισης του επιστήμονα και του επιπέδου των επιστημονικών του γνωμών οι οποίες πρέπει να στηρίζονται σε πλήρως τεκμηριωμένα επιστημονικά δεδομένα.

Κρίνεται ότι, λόγω των έκτακτων υγειονομικών συνθηκών που επικρατούσαν κατά το χρόνο μετάδοσης της εκπομπής, αυτή (δια του παρουσιαστή της ο οποίος εμφανίζεται να συντάσσεται με τις θέσεις του συνομιλητή του) όφειλε να συμμορφωθεί με την ισχύουσα νομοθεσία και να μην συμβάλει στη δημιουργία σύγχυσης και πανικού στο κοινό δια της μετάδοσης επιστημονικά αμφισβητούμενων και ατεκμηρίωτων απόψεων και πληροφοριών οι οποίες μεταδόθηκαν χωρίς προσοχή και αίσθημα ευθύνης.

Σημειώνεται ότι στη διάρκεια της υπό έλεγχο εκπομπής μεταδόθηκαν και αντίθετες απόψεις από αυτές που διατύπωσε ο Β1 οι οποίες εκφράστηκαν από τον Α1 .

III. Υπαγωγή

Ενόψει των ανωτέρω, η Ολομέλεια αποφασίζει ομοφώνως ότι η εγκαλουμένη εταιρεία παραβίασε τις διατάξεις της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας σχετικά με α) την ακριβή και αληθή μετάδοση των γεγονότων (με προσοχή και αίσθημα ευθύνης) και β) τον έλεγχο των μεταδιδόμενων πληροφοριών. Επομένως πρέπει να επιβληθεί στην εγκαλουμένη διοικητική κύρωση.

Επιβάλλει κατά πλειοψηφία με ψήφους πέντε (5) έναντι δύο (2) τη διοικητική κύρωση της συστάσεως.

Κατά τη γνώμη, όμως, της Προέδρου Ευτέρπης Κουτζαμάνη- Δρίλια και του μέλους Πέτρου Τριανταφυλλίδη, που μειοψήφησαν, έπρεπε να επιβληθεί στην εγκαλουμένη εταιρεία η διοικητική κύρωση του προστίμου των 3.000 ευρώ.

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ**

Δέχεται ομοφώνως ότι η εγκαλουμένη εταιρεία παραβίασε τις διατάξεις της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας σχετικά με α) την ακριβή και αληθή μετάδοση των γεγονότων (με προσοχή και αίσθημα ευθύνης) και β) τον έλεγχο των μεταδιδόμενων πληροφοριών, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Επιβάλλει, κατά πλειοψηφία, στην εταιρεία με την επωνυμία ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ JDK I.K.E., ιδιοκτήτρια του ραδιοφωνικού σταθμού με τον διακριτικό τίτλο «FOCUS FM 103,6» Νομού Θεσσαλονίκης, τη διοικητική κύρωση της συστάσεως όπως τηρεί τις εκ της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας υποχρεώσεις της σχετικά με την ακριβή και αληθή μετάδοση των γεγονότων (με προσοχή και αίσθημα ευθύνης) και τον έλεγχο των μεταδιδόμενων πληροφοριών.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε την 17^η Μαρτίου 2025 και δημοσιεύτηκε την 5^η Μαΐου 2025.

Η ΠΡΟΕΡΟΣ ΤΟΥ Ε.Σ.Ρ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΥΤΕΡΠΗ ΚΟΥΤΖΑΜΑΝΗ - ΔΡΙΛΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΡΑΖΙΔΟΥ